

2

‘De Turken kunnen ook schieten’

Ali Karatas

SV Rivierwijkers:

‘Geen kouwe kak, maar met het hart op de tong’

De start van het Turkse voetbal in Utrecht ligt rond het midden van de jaren zestig bij de spelers van het zevende team van de volksclub KDS. In een krantenartikel uit dat tijdperk met het kopje ‘Turks elftal’ werden de volgende nostalgische woorden voor dit team gebruikt: “...dat KDS 7 is een beetje een apart elftal met een aparte naam: Türk Ocağı, hetgeen betekent Turks elftal. En dat KDS 7 is inderdaad een Turks elftal. In het begin van deze competitie vroeg de stichting Bijstand Buitenlandse Werknemers of het mogelijk was dat een aantal Turken bij KDS kwam voetballen. En dat kon. De club heeft er geen spijt van gehad en het is zelfs zo dat Kiyak, Yildirim, Eseryel, Kürklü en alle anderen – die meestal enigszins wantrouwend worden ontvangen – na afloop van bijna elke wedstrijd als vrienden van de tegenspelers weggaan. Ook leider Berendse is tevreden over zijn elftal en dat mag ook wel als er negen wedstrijden in een overwinning werden omgezet, terwijl er slechts één keer werd gelijkgespeeld en één keer werd verloren. De Turken kunnen ook schieten, want ze scoorden 33 doelpunten. Met recht hoopt KDS daarom dat de Turken nog lang bij hen zullen blijven voetballen.”¹

Anno 2008, ongeveer veertig jaar later, zijn we in het clubhuis van een andere Utrechtse volksclub, namelijk SV Rivierwijkers (1947). Het is vrijdagavond in de maand februari en het paradepaard van de vereniging, namelijk het eerste team van de zondag senioren, heeft zo een training. Buiten heeft het licht gesneeuwd. Als je de kantine binnenloopt is de eerste indruk dat het ietwat oubollig is ingericht. Zo hangen er ouderwetse

¹ Turks elftal, *Utrechts Stadsblad*. Exacte datum primaire bron (krantenartikel) is niet bekend. Uit secundaire bronnen (interviews) kan worden afgeleid dat het artikel tussen 1967 en 1969 is gepubliceerd in het *Utrechts Stadsblad*.

gordijnen voor de ramen en hangt er een gebreid kleedje over de kleine tv. De kantine heeft zoals gewoonlijk een bar en een loungehoek waar de tv het middelpunt is en oude bankstellen daaromheen staan opgesteld. Historische teamfoto's, bekers, vaantjes met de blauwwitte clubkleuren, en de club van honderd zijn uiteraard prominent te vinden in de vitrinekasten en aan de muren. De geur van frituurvet is ook onmiskenbaar aanwezig. Op de achtergrond hoor je zacht André Hazes zingen: 'Bloed! Zweet! En Trânuuh!' De gezellige volkse huiskamersfeer is nu compleet.

Aan de bar zit Pietje voor zich uit te staren en drinkt heel rustig zijn biertje. Kees, de barman, heeft niet veel te doen. De verveling is van de gezichten van beiden af te lezen. Er wordt tussen de heren dan ook weinig gesproken, en als er iets wordt gezegd, komen ze niet verder dan een triviaal gesprekje. Kees: 'Hejje Utreg zien spelen dit weekend. Wat een klote scheids, en wat een kansen, joh. Ze hadden er echt tien in motte legge. Nie tan?' Waarop Pietje heel nonchalant antwoordt: 'Het zal me een worst weze wat Utreg doet. Stelletje amateurs.'

In de loungehoek voor de tv die uitstaat zitten İlhan, Rahim, Tayfur, en de trainer van het eerste team, Fatih, op hun gemak wat te kletsen. İlhan is wat bezorgd over de lage opkomst van drie spelers een kwartier voor de start van de training: '*Antraman kaçta ya? 20.00 değıl mi, abi? 20.00'de mi başlıyor, 20.30'da mı? Daha halen kimse yok ya. Tjonge jonge. Waar zijn ze?*'² De coach stelt hem gerust en zegt dat de meesten onderweg zijn. Hij belt een paar jongens. Ze zijn inderdaad onderweg. Sommige dachten dat de training door de sneeuwval misschien afgelast zou worden. Ook İlhan belt een speler. Het is zijn neef Sergen. Hij was laat klaar met werken, omdat hij de winkel (bakkerij) moest sluiten, maar hij is inmiddels ook onderweg.

Rahim en Tayfur nemen de toto-scores van de afgelopen week nog even met elkaar door. De uitslagen van wedstrijden uit verschillende voetbalcompetities en voornamelijk de Turkse komen aan bod. Op dat moment loopt Temel heel chagrijnig binnen. Blijkbaar is zijn club Trabzonspor er weer niet in geslaagd om te winnen. Treiterende opmerkingen in zowel het Turks als in het Nederlands volgen aan het adres van Temel. '*Temel,*

² De vertaling van het eerste Turkse deel van de citaat: 'Hoe laat is de training, nou? 20.00 uur toch, abi? (= oudere broer) 20.00 uur of 20.30? Er is nog steeds niemand...'

kalbinle değil, mantiğınla oynamalısn ya. Jij bent echt een Laz,³ man'.⁴ Deze opmerking van Rahim valt zo goed in de groep dat alle aanwezigen spontaan moeten lachen. Temel is niet geamuseerd. Blijkbaar heeft niet alleen zijn club verloren, maar heeft hij zelf ook wat geld verloren. Hij gedraagt zich wat ongemakkelijk en mompelt nog wat in het Turks met een sterk dialect, wat bij de meesten nog meer op de lachspieren werkt. Temel is de pineut vanavond en dit gaat de hele avond door, zoals wel vaker het geval is met de arme kerel.

Op dat moment loopt Mahir heel vrolijk en zingend de kantine binnen. *'Re re re! Ra ra ra! Galatasaray! Galatasaray! Cim Bom Bom!'*⁵ Mahir is de leider van het eerste team en fanatiek supporter van de Turkse topclub Galatasaray uit Istanbul. Alle jongens uit het team zijn eigenlijk min of meer supporters van een van de vier topclubs uit Turkije.⁶ Het fanatisme en de onderlinge rivaliteit is dan ook sterk. Mahir wordt door de jongens ook wel eens gekscherend *'başkan'* genoemd, het Turkse woord voor voorzitter. Dit komt in de praktijk tot uiting doordat hij het een en ander voor de jongens 'regelt', zoals voetbalkleding, tassen en de nodige voetbalschoenen. Hoe het vaantje van Cim Bom in de kantine voor de bar, en de sjaal van dezelfde club aan de muur achter de bar is terechtgekomen, spreekt nu ook wel voor zich, toch?

De clubnaam Rivierwijkers is een volkse afkorting van de gelijkkluidende Utrechtse volksbuurt Rivierenwijk. Hoewel de club genoemd is naar de wijk Rivierenwijk heeft het zijn clubhuis nooit in die wijk gehad. Dit hoeft volgens de betrokkenen ook niet, want het is bij uitstek een volksclub voor de hele stad Utrecht. Voorzitter Jan over de club: 'Het is een echte volksclub. En dat is het altijd geweest. Geen kouwe kak, maar met het hart op de tong. De tegenstanders zagen ons vaak als de asocialen. Er gebeurde

³ De 'Lazen' zijn een etnisch Kaukasisch volk dat voornamelijk aan de Zwarte Zee kust van Turkije en Georgië leeft. De Lazen worden vaak geassocieerd met sociale stereotypingen, zoals amusant en naïef. Het is echter een volk met een rijke kleurvolle folklore bestaande uit dans, muziek en heerlijke gerechten.

⁴ De vertaling van het eerste Turkse deel van de citaat luidt als volgt: 'Temel, je moet niet spelen met je hart, maar met je verstand...'

⁵ Dit is de clubleus van Galatasaray. 'Cim bom bom' is de koosnaam van de club.

⁶ De drie grote clubs uit Istanbul zijn: Fenerbahçe, Beşiktaş en Galatasaray. De vierde topclub is Trabzonspor uit de gelijknamige stad Trabzon gelegen in het noorden van Turkije.

hierdoor weleens wat. We hadden weleens knokpartijen. De mensen waren gewoon heel fanatiek. Toen ik in het eerste speelde in de jaren tachtig en begin jaren negentig zaten er veel Surinamers in het team. Dat was dan een hele verrassing voor de boerenelftallen waar we tegen moesten voetballen. Die hadden natuurlijk nooit eerder tegen 'zwarten' gevoetbald. Daarna hebben we nog een vracht Marokkanen gehad, en als laatste jullie'.

Met 'jullie' bedoelt Jan de grote toestroom van ongeveer vijftig jongens en kaderleden van Turkse afkomst naar Rivierwijkers. Dit heeft drie voetbalseizoenen (2006 t/m 2009) lang geduurd. Het laatste seizoen werd ik ook lid van de club zodat ik met vrienden en kennissen kon voetballen. Als speler van het eerste team heb ik dan ook mijn participerende observaties en interviews voor deze bijdrage verricht. Opmerkelijk is dat na drie seizoenen, aan het einde van seizoen 2008-2009 de toestroom naar Rivierwijkers veranderde in een massale leegloop.

We zijn terug in de kantine van Rivierwijkers. De cd van André Hazes is inmiddels vervuild voor een cd met moderne klassiekers van de Turkse popmuziek uit de jaren negentig (met o.a. 'Şımarık' van Tarkan en 'Araba' van Mustafa Sandal). Deze cd, die sporadisch wordt gespeeld, is door het Nederlandse kader dan ook heel goed bedoeld. De Turks-Nederlandse jongens vinden het soms lachwekkend, maar het wordt toch ook wel gewaardeerd. Rond 20.15 uur stroomt de rest van de spelers een voor een de kantine binnen, en direct daarna wordt de weg naar de kleedkamers opgezocht. De training gaat door. De heren bij de bar worden genegeerd.

'Ik heb geen moeder! Ik heb geen vader! Ik ben zo, zo alleeeen!'

Rivierwijkers 1 heeft net zijn thuiswedstrijd tegen v.v. DSO/Ultrajectum met 4-0 gewonnen. Mede hierdoor en het zonnetje dat schijnt zit de stemming er goed in. In de kleedkamer wordt de wedstrijd nog even nabesproken. Sergen: 'Lekker hoor. We hebben die gasten afgestraft. Oh ja, hoorde je nog wat de scheids zei aan het begin van de wedstrijd. "Jongens, ik heb helemaal niets tegen buitenlanders, maar praat in het Nederlands, en niet in je eigen taal of uhh... buitenlands". Hahaha! Praat niet in je eigen taal of buitenlands. Wat een mafkees.' Er wordt instemmend om gelachen. De trainer Fatih heeft hier iets over te zeggen. Hij vindt dat de scheidsrechter van de KNVB van vandaag 'ons' gewoon niet mag. 'Vandaag hebben we de scheids voetballend wel de mond gesmoord. Ook al hadden we hem tegen. De scheidsrechter van de wedstrijd vorige week tegen Vreeswijk was

er weer wel een die ons heel erg mag. Hij volgt ons al een tijdje. Hij vindt ons heel leuk voetballen.' De trainer heeft nog een mededeling. Hij zou graag willen dat de spelersgroep zich vaker in het clubhuis vertoont. Hij vindt het namelijk niet kunnen dat sommige jongens naar de club komen, de auto parkeren, gaan voetballen, en direct na de training of wedstrijd vertrekken. 'Laat wat vaker je gezicht zien. Blijf een beetje hangen. Ga wat drinken. De mensen moeten ook weten wie jullie zijn.'

Op dat moment komt voorzitter Jan in een joviale stemming en vergezeld met een biertje in de hand de kleedkamer binnen. 'Hey jongens, het was weer een mooie pot. Gefeliciteerd allemaal!' En hij geeft iedereen een hand. 'We gaan zo lekker feesten met zijn allen, oké?' De groep reageert met gejuich en gelach en begint spontaan in koor te zingen voor Jan: 'Jantje bedankt! Jantje bedankt! Jantje! Jantje! Jantje bedankt! Olé!' Tevreden en met zijn biertje in zijn hand verlaat de voorzitter de kleedkamer. Het euforische gevoel dat een overwinning kan bezorgen is bij iedereen duidelijk aanwezig. De jongens krijgen van Fatih en Mahir nog een keer te horen dat ze moeten blijven hangen. Het bestuur van de club en het Turkse kader hebben namelijk een feest voor de jongens georganiseerd met livemuziek en er zal gezamenlijk gegeten worden.

Er zijn veel mensen aanwezig in en rondom het clubhuis. Door het lekkere weer staan de deuren wijd open en zijn er wat stoelen buiten gezet. Zoals het een volksclub betaamt, worden smartlappen en levensliederen gedraaid. Een aantal mensen staat buiten wat te kletsen. De meesten drinken bier en roken een sigaretje. Een aantal jongens, Rahim, Sergen, en Ilhan, en ik zijn klaar met douchen en lopen op onze dooie gemak met de voetbaltas om de schouder richting kantine, die ongeveer op dertig meter afstand van de kleedkamers staat.

Eenmaal aangekomen bij de kantine komen we de groep mensen tegen die buiten voor de kantine staat. 'Hey Mama!', roept Rahim. Waarop een oudere forse Nederlandse vrouw met flinke tatoeages op beide armen juichend en onbevangen opspringt uit haar stoel en Rahim stevig omhelst. 'Goed zo mijn jongen! Goed zo!' Spontaan gaan Rahim en 'Mama' nu met elkaar dansen op de muziek waarvan het geluid inmiddels harder is gezet. Net als bij het salsadansen laat Rahim moeizaam maar met succes 'Mama' met één hand om haar as draaien. Dit schouwspel amuseert de aanwezigen enorm en het dansende stel wordt met gejuich en geklap aangemoedigd. En binnen de kortste tijd slingert er een polonaise door het clubhuis.

De tv in de kantine staat aan op Eredivisie Live. De wedstrijd van FC Utrecht wordt live uitgezonden. Veel mensen zitten gekluisterd aan de kleine tv en volgen aandachtig de wedstrijd en leveren zo nu en dan kritisch voetbalcommentaar. ‘Waar zijn de Utrechtse jongens in dit team. Dat jeugdbeleid van Utrecht, daar klopt helemaal niets van. Spelers als Diba, Afellay, Sneijder, Aissati, die zouden hier moeten spelen.’ Vanuit de kantine van Rivierwijkers is Stadion Galgenwaard van FC Utrecht goed te zien. Ook is het geluid dat uit het stadion komt tijdens wedstrijden goed te horen. De FC is aan het winnen. Na elk doelpunt lopen sommigen even naar buiten om te genieten van het geluid dat door de toeschouwers in het Utrechtstadion wordt gemaakt. ‘Forza Ut- reg! Forza Ut- reg! Forza Ut- reg! Olé olé!’

De tijd is aangebroken voor de uitgenodigde band om met hun show te beginnen. De meeste toeschouwers zijn inmiddels vertrokken. De tafels worden aan elkaar geschoven en de stoelen worden verzameld. De spelers en enkele Turkse kaderleden nemen plaats rondom de tafels. De bestuursleden en het Nederlandse kader blijven hangen bij de bar. Voor de gelegenheid is er ook een bestuurslid aanwezig die verbonden is met de studententeams van de zaterdagafdeling van Rivierwijkers.

Er wordt gedronken en de broodjes kófte gaan rond. De zanger neemt plaats voor de tafels en begint aan zijn optreden. Hij speelt het bekendste Turkse snaarinstrument, de saz, en zijn collega speelt keyboard. Afhankelijk van het genre klinkt de muziek soms droevig, soms ook heel uitbundig. Zowel swingende Turkse popsongs als emotionele volksmuziek komen aan bod. Voor sommige jongens zijn het bekende nummers. Je hoort ze dan ook zachtjes meezingen. Het eerstvolgende nummer is een speciale, althans dat wil de zanger ons doen geloven. Hij neemt namelijk, voordat hij aan het nummer begint, kort de tijd om even een praatje met het publiek te maken en daarna te introduceren. ‘De tekst van het volgende nummer bestaat gedeeltelijk uit Nederlands. Er wordt niet gelachen. Anders stop ik ermee. Afgesproken?’ Dit leidt tot wat geroezemoes onder de aanwezigen, maar hier komt snel een eind aan door de melancholische klanken van de saz waar het nummer mee begint. Het begin van de tekst is ook nog in het Turks en degenen die het herkennen zingen mee. En dan volgt het refrein: ‘Ik heb geen vader! Ik heb geen moeder! Ik ben zo, zo alleen!’ In het begin wordt inderdaad wat lacherig gereageerd, maar dit komt meer door de verbazing en het ongemak dat het lied veroorzaakt heeft. De tekst is, zoals een Nederlandse levenslied, simpel, krachtig en het heeft een sentimenteel

onderwerp. Alleen de melodie klinkt in dit geval heel oosters en dit, samen met de Nederlandse tekst, brengt een ongewone combinatie tot stand. Het duurt echter niet lang en de verbazing verandert in een oprechte aanmoediging en instemmend geklap voor deze vreemde maar speciale volksmuziek voor de jongens van SV Rivierwijkers.

'...niet echt een hart voor de blauwwitte clubkleuren van Rivierwijkers'

De eerste stap naar Rivierwijkers werd genomen door een aantal spelers en kaderleden die uitkwamen voor de club Yaşamspor. Toen Yaşamspor in 2005 wegens financiële problemen door de KNVB werd geroyeerd, kwamen de spelers en het kader zonder club te zitten. İlhan Avcı maakte als een van de eerste spelers de overstap. Over deze beginfase zegt hij het volgende: 'Er was een Surinaamse jongen die bij Rivierwijkers voetbalde en die ik van mijn tijd bij Yaşamspor kende. Het ging toen in het seizoen 2005-2006 heel slecht met Rivierwijkers. Ze speelden tegen degradatie aan. Hij heeft een aantal van ons toen aangetrokken. Het seizoen daarop hebben ze Fatih abi (de trainer) gehaald, die ook meerdere spelers van zijn tijd bij Yaşamspor meebracht, en zijn we kampioen geworden in de vijfde klasse. Dit was ons in al die jaren bij Yaşamspor niet gelukt.' Deze ontwikkeling trok ook de nodige kaderleden en aanhang aan en binnen korte tijd was de Turkse enclave bij Rivierwijkers een feit. Maar het mocht niet baten. Na twee keer achter elkaar de promotie naar de derde klasse te hebben misgelopen, vertrok heel abrupt aan het eind van seizoen 2008-2009 het eerste en tweede elftal massaal naar UTS (Utrecht Türkiyem Spor) en VVUA (Voetbal Vereniging Utrecht Ardahanspor).

In een artikel van het AD Utrecht over deze gebeurtenis is geschreven '...dat de spelersgroep voor een "appel en een ei" niet bereid is loyaal te blijven aan de club.'⁷ Arda Onur heeft drie seizoenen gespeeld in het eerste elftal van Rivierwijkers en voorheen ook bij Yaşamspor. Hij was net als İlhan een van de spelers die als eersten de overstap maakten. De reden waarom zij geen lid zijn gebleven, was volgens Arda, een andere speler van het eerste uur, het gebrek aan loyaliteit: 'Met de mensen van Rivierwijkers maakte ik alleen een babbeltje. Alleen uit beleefdheid. Hoi, alles goed? Doei. Ze wilden dat we bij de club bleven alleen uit eigen belang. We wonnen namelijk alles en we trokken veel mensen aan wat weer voor extra

⁷ Rivierwijkers (zondag) haakt af volgend seizoen, *AD Utrecht*, 24 mei 2009.

kantine-inkomsten zorgde voor de club. Het enige wat ons daar hield was dat we met zijn allen waren. We hadden verder niet echt een hart voor de blauwwitte clubkleuren van Rivierwijkers.’

Voorzitter Jan van Dijk vindt het erg jammer dat de jongens zijn vertrokken, maar hij kon het ergens ook wel begrijpen: ‘Ik denk dat de jongens het naar hun zin hadden, maar ze hadden verder niets met de club. Ik vond het altijd ook gezellig. Een Turk brengt ook wat meer gezelligheid met zich mee. Meer dan Marokkaanse jongens. Sommige Turkse jongens bleven dan nog even hangen om een biertje te doen. Ze voetbalden ook heel goed die jongens. De prestaties waren prima, maar het eindresultaat was bedroevend... Ik vind het heel erg jammer dat ze zijn weggegaan. Hierdoor is de gezellige sfeer ook weg.’

Arda Onur (1976) speelt momenteel bij UTS, de club waar hij in het verleden ook heeft gevoetbald. Toen nog in de A1 en nu in het eerste team. Echter de jeugd van de F-pupillen t/m de A-junioren (7 t/m 18) heeft hij volledig doorlopen bij VV Utrecht (inmiddels gefuseerd tot Zwaluwen Utrecht '1911). De stap naar de senioren bij VV Utrecht heeft hij niet gemaakt. In plaats daarvan heeft hij één jaar bij de jeugd doorgespeeld, maar dan in de A1 van UTS. Op de vraag waarom hij VV Utrecht heeft verlaten terwijl hij de jeugd daar volledig had doorlopen en als een talent werd gezien, zegt hij: ‘Omdat heel weinig buitenlanders doorstroomden. Dat had met de club te maken. Geen interesse van de trainer en ook niet van het bestuur. Niemand heeft mij toen gevraagd of ik op de zondag door wilde voetballen. De sfeer van zaterdag, vergeleken met zondag was ook heel anders. Zaterdag was gewoon veel gezelliger. De jongens waar ik mee speelde waren ook vrienden van mij. Ik ben na een paar jaar UTS wel teruggedaan naar VV Utrecht om met vrienden te voetballen.’

Op de vraag wat voor hem in zijn beleving het grootste verschil was tussen UTS en VV Utrecht, zegt hij: ‘Organisatorisch was het toen veel zwakker bij UTS. Het kwam bijvoorbeeld vaak voor dat er bij uitwedstrijden iemand de voetbalkleding was vergeten. In de jeugd kreeg je bij UTS ook heel weinig aandacht. De kantine op de zaterdag was dan ook heel leeg. Op wedstrijddagen kwamen alleen de trainer, wat vrienden van de trainer en de kantinebeheerder. De meerderheid van de A1 was qua leeftijd ook veel ouder. Dat was wel grappig. Er zaten jongens bij die een baard hadden en sommigen zelfs kinderen. Hierdoor schrokken onze tegenstanders wel vaak. Hahahaha...’ Zowel bij UTS als bij VV Utrecht miste hij de sfeer en

gezelligheid die hij eind jaren negentig uiteindelijk vond bij zijn nieuwe club Yaşamspor. De eerste keer dat hij meespeelde heette het nog Kismet/Yaşamspor. Het tweede team bestond toen uit Hindoestanen en het eerste uit Turken. In het eerste team speelde zijn broer en andere jongens die later Yaşamspor zouden oprichten en ook daarbij zouden spelen. Arda hierover: 'Later na de verhuizing naar Overvecht heb ik bij Yaşam gespeeld in het vierde elftal. Dat was een heel gezellig vriendenteam. Yaşamspor is ook de leukste club waar ik heb gespeeld. We hadden veel spontane feesten en heel veel lol. Ik had veel vrienden en kennissen bij de club.'

Het verhaal van Arda, de gedeelde herkenning met Turkse vrienden en kennissen bij UTS en Yaşamspor, en de deelname bij VV Utrecht, lijkt een continuering te zijn van wat zich een generatie eerder ook had afgespeeld onder Turkse voetballers in Utrecht. Zoals ook bij Mesut Çavuşoğlu (1956) die in februari 1969 in het kader van gezinshereniging naar Nederland emigreerde. Samen met zijn broer Necati, en andere (Turkse) jongens in Utrecht die net in Nederland waren, speelden zij toen op straat in het Noordse Park. Het duurde niet lang voordat Mesut als D-pupil lid werd van de Utrechtse club Domstad. Begin jaren tachtig als seniorspeler was hij ook lid van een andere club uit Utrecht, namelijk Odin. De keuze om op de zaterdag te spelen bij Odin had hij bewust gemaakt, zodat hij op zondag kon meedoen met een Turks team, genaamd '*Utrecht Barış Gücü*' (U.B.G), ofwel de Utrechtse Vrede Kracht. Over het spelen in twee verschillende teams zegt Mesut: 'Ik heb altijd ook de behoefte gehad om bij een Nederlandse vereniging te voetballen. Ik wilde me namelijk heel vrij gedragen. Ik wilde uitgaan en openlijk een vriendin hebben. Wat ik bij Nederlandse clubs zag gebeuren, vond ik ook heel mooi. Bijvoorbeeld de gelijke behandeling van jongens en meisjes. In de Turkse gemeenschap experimenteerde ik met alles als eerste. Ik werd lid van een Nederlandse club. Ik ging scheiden. Ik leidde eigenlijk een dubbelleven. Ik ben uiteindelijk ook uitgehuwelijkt op mijn zeventiende, terwijl ik mijzelf wilde zijn.'

Hoewel Mesut dus graag bij Odin speelde, wil hij zijn tijd daar ook niet verheerlijken: 'Een voorbeeld: we speelden een keer een wedstrijd tegen de zondag 1 van Odin. De befaamde gebroeders Venus die gingen echt keihard op mij in. Ze konden er niet tegen dat ik een uitblinker was. Op een gegeven moment kreeg ik echt een doodschop. Dat deden ze om mij te kleineren. Odin was een asociale club.' Hoewel Mesut vindt dat hij bij Odin soms werd gekleineerd en niet als gelijk, volwaardig lid werd gezien, vindt hij ook dat je respect moet afdwingen. Ondanks de soms nare erva-

ringen bleef hij een tijdje bij Odin spelen waar hij na verloop van tijd het respect kreeg dat hij verdiende en dat hij tot op de dag van vandaag wist te behouden.

Nostalgisch 'Utrecht Türk Gücü'

De geschiedenis van het Turkse voetbal in Utrecht begint midden jaren zestig met de komst van de eerste generatie migranten, zoals ook de spelers van KDS 7. Deze zogenaamde eerste generatie was een hele diverse groep Turken. De religieuze, etnische, politieke, en individuele verschillen daargelaten, waren het personen afkomstig uit alle mogelijke steden en streken van Turkije, zoals Anatoliërs uit Konya en Kayseri, Egeïers uit Izmir en Muğla, Zwarte Zeeërs uit Trabzon en Ordu, en de Oostelijken uit Urfa en Ardahan.

Echter het gemeenschappelijke feit dat men nieuw was in een vreemd land, dezelfde Turkse identiteit had, en uiteraard de passie voor het voetbal deelde, bracht deze groep bij elkaar. In 1966 werd een voetbalteam opgericht. Dit team werd '*Utrecht Türk Gücü*' (UTG) genoemd, wat vrij vertaald de 'Utrechtse Turkse Kracht' betekent. Het was echter geen club, maar men had dus al wel een naam. Een paar jaar later ging deze groep voor het eerst, mede door ondersteuning van de Stichting Bijstand Buitenlandse Werknemers (SBBW), in georganiseerd verband voetballen als het zevende elftal bij de van oorsprong katholieke arbeidersvereniging KDS.⁸ Andiran Kiyak, een van de spelers en trekkers van dit team stond aan de wieg van de oprichting. Hij zegt hierover: 'Hoewel in deze groep jongens uit verschillende regio's zaten, hadden we met elkaar wel gemeen dat we net nieuw uit Turkije waren gekomen. Samen deelden we gevoelens van heimwee, nostalgie, en verlangen naar familie, vrienden en het moederland. Het was toen heel normaal om op grond van deze gevoelens onder de naam Utrecht Türk Gücü aan deze activiteit deel te nemen. Twee jaar later, mede gevoed door het besef dat we moesten deelnemen aan georganiseerde activiteiten om te integreren, besloten we om bij KDS 7 te gaan voetballen.'⁹

⁸ Het sociaal-maatschappelijke doel van SBBW zoals geformuleerd in de statuten: 'De bevordering van het welzijn en de verlening van maatschappelijke bijstand aan personen met een andere nationaliteit dan de Nederlandse, van welke levensbeschouwing dan ook, en werkzaam in het rayon Utrecht.'

⁹ Interview met Andiran Kiyak afgenomen op 4 januari 2010 en vertaald uit het Turks.

Ersin Bölükbaş (1960) bezocht in april 1971 voor de eerste keer als elfjarige jongen, en net aangekomen in Nederland, een wedstrijd van UTG. Hij zegt hierover: 'Ik vergeet nooit de tweede dag na mijn aankomst in Utrecht. Mijn vader nam mijn broer en mij mee om naar een wedstrijd van UTG te gaan kijken. Ik genoot toen met volle teugen van de voetbalkwaliteiten van onder andere Andiran en Kurusef. Er kwamen veel Turkse niet-actieve leden kijken naar de wedstrijden van UTG. Men kende elkaar nog niet zo goed, maar langzamerhand ontstonden er mooie vriendschappen. Het voetbal bood daar een uitstekend platform voor.' Hoewel er volgens Ersin onderling wel wat verschillen waren, werd volgens hem toch langzamerhand een hechte gemeenschap gecreëerd die weinig verdeeldheid kende.

Het nieuwe initiatief in 1973 op voetbalgebied was het vooruitstrevende THS dat stond voor 'Turk Holland Sport' en waarmee voor de eerste keer deelgenomen zou worden aan de reguliere KNVB-competitie. THS trok ook veel leden van Nederlandse afkomst. De verhouding was ongeveer fifty-fifty. De verschillende voetballers van het eerste uur hadden inmiddels ook contacten gelegd en een aantal, zoals Andiran, was getrouwd met een Nederlandse vrouw of had een Nederlandse vriendin. Mesut en Ersin bezochten de club wel eens als veertien- en vijftienjarige jongens. Mesut mocht zelfs een paar keer meevoetballen, terwijl hij zelf lid was bij Domstad. Beiden herinneren zich deze club als een plek met een aangename interculturele sfeer. Mesut over zijn beleving bij THS: 'De groep Turkse jongens bij THS was hoogopgeleid. Het waren vrijzinnige Turken. Sommige waren hippies. Het waren ook mooie mannen. Ze hadden altijd ook vriendinnen. Ze trokken gewoon veel mensen aan. Er speelden toen veel Nederlanders met hen mee. Er hing daar altijd een heel ontspannen sfeer.'

Eind jaren zeventig, begin jaren tachtig kwam er echter een breuk in de eens zo hechte eenheid van de Turkse gemeenschap in Utrecht. Dit werd aangewakkerd door politiek rumoerige tijden in Turkije. Het kwam tot uiting in de harde confrontaties tussen linkse en rechtse politieke groeperingen in het land. Deze ontwikkeling had ook zijn weerslag onder de Turken in Utrecht. Een dieptepunt werd bereikt door de tragische gebeurtenis in 1979 waarbij de broer van Mesut, Muzaffer Çavuşoğlu, werd doodgeschoten tijdens nota bene een potje voetbal in het Noordse Park in Oudenoord waar Mesut en broers vaak te vinden waren. Deze gebeurtenis heeft een hele negatieve impact gehad op de Turkse bevolking in Utrecht en is tot op de dag van vandaag nog steeds te voelen. Mesut zegt over dit incident: 'Onze familie was niet echt politiek bewust. Wij wilden de gebeurtenissen

in Turkije niet hier laten herhalen. Ik had het idee dat zowel de rechtse als de linkse groep aan ons trok en ons aan hun zijde wilde krijgen. Uit betrouwbare bronnen wist ik dat de broer van de schutter zich bedreigd voelde. Zij waren meer rechts en de kogel was eigenlijk bedoeld voor iemand van de linkse kant. De schutter had zich vergist, want ik hoorde zijn broer nog roepen: “*Naptin lan?*” (= Wat heb je gedaan, mafkees?).’

‘Moord en doodslag tussen de Utrechtse volksclubs’

Op voetbalgebied waren de jaren tachtig voor de Utrechtse Turken een opmerkelijke periode. THS was na zes jaar inmiddels weer opgeheven en alle Turkse teams in Nederland kwamen uit in zogenaamde ‘wilde competities’ tegen teams bestaande uit andere etniciteiten, zoals Grieken, Joegoslaven, Marokkanen en Spanjaarden. De naam ‘*Utrecht Türk Gücü*’ werd weer nieuw leven ingeblazen en men kwam nu uit in een landelijke competitie in Nederland georganiseerd door de Turkse Voetbal Federatie. Deze competitie was spectaculair en het ging er vaak hard aan toe. Ook kreeg deze competitie veel media-aandacht uit binnen- en buitenland. Teams en spelers werden bijvoorbeeld wekelijks gevolgd door Turkse journalisten die uitgebreide wedstrijdverslagen in Turkse kranten deden. De keerzijde was dat er wel eens vechtpartijen ontstonden. Soms wedstrijden met ‘bloed aan de paal’.¹⁰

Een soortgelijke strijd en beleving in het (amateur)voetbal vindt, weliswaar in minder heftige mate, ook in een andere context plaats. Eén speciaal moment in het laatste seizoen 2008-2009 van Arda bij Rivierwijkers was de wedstrijd tegen UTS. Een aantal weken voor de desbetreffende wedstrijd had heel voetballend Utrecht het er over en keken betrokkenen uit naar deze wedstrijd. Het voelde voor Arda dan ook aan als een echte Utrechtse derby waar tijdens de wedstrijd hard werd gevoetbald, maar daarna sportief met elkaar werd omgegaan.

Deze sportieve strijd tussen soortgelijke groepen was in het verleden ook het geval onder de Utrechtse volksclubs. Voorzitter Jan van Rivierwijkers kan dit beamen: ‘Het was vroeger wel moord en doodslag tussen de Utrechtse volksclubs. Dat waren RUC, Stichtse Boys, DOS, Sterrenwijk en Rivierwijkers. Tijdens de wedstrijden tussen deze clubs ging het er echt hard aan toe. Maar na de wedstrijd waren we gewoon goede vrienden en

¹⁰ Eigen clubhuis I.S.U., *Stadsblad (Utrecht)*, 12 januari 1990.

deden we lekker een biertje met zijn allen.' Jan is al 35 jaar lid bij de club. Hij was zes jaar toen hij er lid van werd en heeft achttien jaar in het eerste team gevoetbald. Daarnaast is hij ook actief geweest bij de club als scheidsrechter, (wedstrijd)secretaris en nu dus voorzitter. Een aantal jaren terug had hij het even gehad met Rivierwijkers, maar zijn afwezigheid duurde niet lang. In de woorden van Jan: 'Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Het blijft toch trekken, het oude nest.'

De alledaagse kracht van de sport in gemengde verenigingen of homogene arbeids- of Turkse verenigingen, lijkt te liggen in de samenhang tussen strijd in de vorm van fanatieke rivaliteit tussen gelijkgestemden in verschillende verenigingen, en het belang om na de wedstrijd al dan niet met een biertje weer vrienden te zijn. Daar kunnen Jan en Mesut geen afscheid van nemen en dat garandeert hun ontmoeting op de velden.